

25 LET NA BRANIKU DOMOVINE

ZVEZA SLOVENSКИH ČASTNIKOV (ZSČ) V LETU 2019 OBELEŽUJE 25-LETNICO DELOVANJA V SAMOSTOJNI SLOVENIJI IN ZGORNJI NASLOV TEGA PRISPEVKA JE HKRATI SLOGAN LETOŠNJIH PRAZNOVANJ. NA TEM MESTU JE POLEG ČETRTSTOLETNE OBLETNICE TREBA OMENITI ŠE POLSTOLETNO. LETA 1969 SO V NEKDANJI SKUPNI DRŽAVI OPUSTILI TAKRATNI MODEL MOČNO CENTRALIZIRANE STANOVSKЕ ORGANIZACIJE REZERVNIH ČASTNIKOV IN PODČASTNIKOV TER V REPUBLIKAH OBLIKOVALI DOKAJ AVTONOMNE ORGANIZACIJE ZRVS. USTANAVLJANJE REPUBLIŠKIH ZRVS JE BILo TESNO POVEZANO Z ODLOČITVAMI IN ORGANIZACIJSKIMI REŠITVAMI ZA OBLIKOVANJE TERITORIALNIH OBRAMB V PRISTOJNOSTI REPUBLIK, KAR SE JE ZGODILO LETA 1968.

Lahko bi trdil, da sta obe obletnici nekako povezani tudi zato, ker je bila kot imperativ delovanja v ospredju obramba ožje domovine oziroma celo lokalnega okolja vsakega posameznika. Obenem so slovenske osamosvojitvene procese na obrambnem področju in med osamosvojitveno vojno vodili v glavnem rezervni vojaški starešine. Če ne bi bilo petdesetletne kadrovske in strokovne podlage, bi gotovo bila vprašljiva tudi uspešnost petindvajsetletnega delovanja v samostojni Republiki Sloveniji. Ker bo ta prispevek objavljen v Veteranu – glasilu slovenskih veteranov vojne za Slovenijo –, je treba omeniti še povezanost in prepletanje članstva med ZVVS in ZSČ. To ni niti novost niti posebnost, kar potrjujejo tudi nekatere rešitve iz polpretekle zgodovine.

ZGODOVINSKE POTI NI MOŽNO IZBRISATI

Razvoj in delovanje stanovskih organizacij rezervnih častnikov in starešin v nekdanji skupni državi na Slovenskem v dvajsetem stoletju po drugi svetovni vojni sta bila zelo dinamična in pestra. V obdobju od leta 1952 do leta 1961 sta bili oblikovani najprej Zveza rezervnih oficirjev in v drugi polovici petdesetih Zveza rezervnih oficirjev in podoficirjev, v obeh primerih kot samostojna stanovska organizacija rezervistov, vendar zelo centralizirana od zveze preko republik do občin. Od leta 1961 do 1969 je bila stanovska organizacija rezervistov integrirana v veteransko, to je takratno borčevsko organizacijo skupaj z vojnimi invalidi. V obdobju od 1969 do 1991 govorimo o delovanju Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije. V tem času so bili doseženi institucionalizacija in največji razcvet ter največja moč delovanja te stanovske organizacije na Slovenskem. Svoj položaj je organizacija utrjevala skozi 80. leta, vendar jo je čas osamosvajanja in vojne dosegel nekoliko nepripravljen. Omenjena obdobja lahko predstavljajo tudi tri razvojna obdobja. Kot zanimivost je treba navesti še, da je leta 1987 JLA, sklicujoč se na njeno strateško preoblikovanje in ukinitvev armad po republikah, prišla tudi s predlogom za

spremembe v organiziranosti in vlogi organizacij rezervnih starešin. Ta predlog je na zvezni konferenci leta 1987 podal predstavnik JLA. Proti predlogu sta glasovala predstavnika ZRVS iz Slovenije in Hrvaške in tako ni bil sprejet. Zvezni armadi pet let pred njenim razpadom torej niso bile v napoto le republiške teritorialne obrambe, ampak tudi stanovske organizacije rezervnih starešin.

V Sloveniji je Zveza rezervnih vojaških starešin Slovenije (ZRVS) kot stanovska organizacija rezervistov in starešin delovala do konca leta 1991. Temu je 9. januarja 1992 sledilo preimenovanje v Združenje častnikov Slovenije (ZČS), zatem pa je Ministrstvo za notranje zadeve junija registriralo prenovljeno častniško organizacijo z novim znakom in imenom. Za začetke delovanja stanovske organizacije rezervnih starešin v samostojni Republiki Sloveniji je značilna nekakšna odcepitev od povezav in oblik organiziranja v nekdanji skupni državi. Ne glede na pomanjkljivosti ZČS je treba poudariti, da je bila slovenska častniška organizacija v tem času v dobri kondiciji, predvsem v temeljnih okoljih zaradi članov – rezervistov –, ki so predstavljali glavnino obrambnih sil samostojne države. Leta 1993/94 pa so se zgodile razmeroma velike vsebinske spremembe in organizacija je dobila ime Združenje slovenskih častnikov (ZSČ) in se na novo registrirala 8. marca 1994.

Leta 1990 je predsednik republiške konference ZRVS Slovenije postal nekdanji komandant TO Slovenije generalpodpolkovnik Edvard Pavčič. To dolžnost je opravljal do izredne volilne konference 12. oktobra 1993.

Po osamosvojitvi so bili za predsednike ZSČ izvoljeni:

- polkovnik Miha Butara (roj. 1950) od 12. oktobra 1993 do 16. oktobra 2010,
- polkovnik, dr. Bojan Potočnik (roj. 1954) od 16. oktobra 2010 do 1. maja 2012,

- generalpodpolkovnik Albin Gutman (roj. 1947) od 6. julija 2012 do 29. marca 2014,
- generalmajor dr. Alojz Šteiner (roj. 1957), aktualni predsednik od 29. marca 2014.

Organizacija je v tem obdobju imela dva sekretarja (od 2013 generalnega sekretarja), in sicer stotnika Janka Ljubiča, ki je bil v organizaciji zaposlen od 1984 do 2012, mandat pa zaključil marca 2014, in brigadirja Martina Jugovca od 29. marca 2014, ki to funkcijo opravlja drugi mandat.

25 LET RAZVOJA ZSČ IN PRILAGAJANJA NOVIM RAZMERAM

12. oktobra 1993 je bila v Ljubljani izvedena izredna Konferenca Zveze častnikov Slovenije, na kateri je bila podana nezaupnica tedanjemu vodstvu, sprejet je bil nov statut, izvoljeni so bili novo predsedstvo ter drugi organi ter potrjeno preimenovanje v Združenje slovenskih častnikov (ZSČ). Sledile so ambiciozne in korenite spremembe. Pristopiti je bilo treba k pripravi pravil sodelovanja s sorodnimi združenji doma in prvič v zgodovini slovenske častniške organizacije s sorodnimi združenji v tujini ter vključevanju ZSČ v različne evropske in druge stanovske integracije ter povezave. Dodajam, da se je leta 2002 Združenje slovenskih častnikov kot krovna organizacija preimenovalo v Zvezo slovenskih častnikov, kratica in simbol ZSČ pa sta ostala nespremenjena. ZSČ je že na začetku želela biti vezni člen med TO/SV in civilno družbo. Vse te cilje sta postavila in gradila oba partnerja na podlagi 103. člena Zakona o obrambi in vsakoletnih usmeritev ministra za obrambo. Številni kazalniki delovanja ZSČ, zlasti pri izvedbi vsakoletnih programov dela in njenem uveljavljanju v slovenski družbi, kažejo na dejstvo, da bi bila brez pomoči obrambnega ministrstva in vojske dejavnost ZSČ v marsikaterem pogledu močno okrnjena in manj uspešna. Omenjeno povezovanje pa je možno prikazovati tudi skozi skupno delovanje v Koordinaciji domoljubnih in veteranskih organizacij Slovenije (KoDVOs), ki letos vstopa v drugo desetletje delovanja in se je uspešno preneslo v številna regijska in občinska okolja. Osrednje dejavnosti celotne družbe v tem času so bili obrambno-vojaško preoblikovanje in priprave za integracijo v zavezništvo in EU. Veliko dogodkov je bilo tako povezanih z vključevanjem ZSČ v projekt Vojska vojski (angl. Mil to Mil) po letu 1996 in še posebej po letu 1999, ko je bila sprejeta odločitev o povabilu države v evroatlantsko zavezništvo.

Leta 1997 je bil ZSČ dodeljen status društva, ki deluje v javnem interesu na področju obrambe, in z določbo leta 2003 je bil ta status podaljšan za pet let, ponovno pa še leta 2009. Zvezi slovenskih častnikov je bila maja 2019 na podlagi izpolnjevanja pogojev za delovanje v javnem interesu na področju obrambe tudi po novem Zakonu o nevladnih organizacijah izdana nova odločba s strani MORS. Financiranje ZSČ s strani države je na začetku potekalo iz državnega proračuna preko pristojnega ministrstva za delo, družino in socialne zadeve. Proračunska sredstva na posebni proračunski postavki so bila leta 1994 prenesena na Ministrstvo RS za obrambo, leta 2004 pa na Slovensko vojsko. Ta sredstva so se postopno zmanjševala, začeni z letom 2011, tudi zato, ker se niso več zagotavljala sredstva za poklicne funkcionarje zveze, pa vse do leta 2013. Takrat se je znesek sredstev ustalil na tretjini sredstev iz leta 2004. Osrednja naloga ZSČ je bila ohranjanje in nadgradnja vojaškostrokovnih znanj med članstvom. Temu so bile podrejene dejavnosti tako na krovni ravni kot v temeljnih okoljih. Pomemben izziv so bila tudi prizadevanja

za popestritev oblik in privabljanje članstva, s čimer se je poskušala nadomestiti nekdanja zakonska obveznost sodelovanja na teh dejavnostih. Poleg vojaškostrokovnih predavanj so bili izvedeni številne strokovne vsebine, srečanja in tekmovanja, ki so imeli za cilj izboljšanje vojaškostrokovnega znanja in krepitev psihofizične pripravljenosti. Pridobivanje članstva v društvih iz vrst vojske in drugih obrambnovarnostnih in zaščitno-reševalnih struktur je izživ, prav tako privabljanje mlade populacije.

Že od samega preoblikovanja ZSČ in prilagajanja novim družbenim razmeram je bilo pomembno vprašanje, s katerim se je predsedstvo leta ukvarjalo, določitev uradne uniforme članov organizacij slovenskih častnikov. Sistemske rešitve smo skušali uskladiti s Slovensko vojsko, saj je veljalo prepričanje, da je vojaška uniforma za člane ZSČ ustrezna. V soglasju z vodstvom vojske je bila leta 2008 sprejeta rešitev o uniformi ZSČ, ki je bila podobnega kroja in dizajna kot za pripadnike vojske, s tem da so se oznake SV zamenjale z oznakami ZSČ. Danes je razločevalnost uniform članov častniških organizacij in mnogih veteranov od bojnih uniform vojske povsem jasna, saj imajo pripadniki Slovenske vojske novo kamuflažno uniformo, naši člani pa tisto, ki so jo v večini nosili tudi v osamosvojitveni vojni in neposredno po njej v vrstah Teritorialne obrambe Slovenije. Mednarodnim povezavam države in njene vojske se je morala prilagoditi tudi stanovska organizacija. ZSČ je najprej postala članica evropskih vojaških sindikalnih združenj EU-ROMIL, in to že na začetku svojega delovanja leta 1994. Slovenija je leta 2000 postala pridružena, leta 2004 pa polnopravna članica Konfederacije nacionalnih združenj rezervnih častnikov – CIOR. Podobno je potekalo vključevanje v Zavezniško konfederacijo podčastnikov rezerve (CISOR oziroma do leta 2013 AESOR), kjer smo leta 2007 postali opazovalci, leta 2009 pa polnopravna članica. Od leta 2008 je Slovenija članica Gamiške iniciative (GI), ki povezuje častniška združenja srednje Evrope. Ko je bilo leta 2007 pod okriljem ZSČ ustanovljeno interesno Združenje vojaških gornikov Slovenije (ZVGS), sta se okrepila tudi slovenski prispevek in delovanje v Mednarodni federaciji vojakov gornikov (IFMS), kjer smo bili člani že od leta 2000. Kasneje se je mednarodno sodelovanje še razširilo tudi v obliki bilateralnega in maloobmejnega povezovanja.

SKLEP

kljub nazivu častniška organizacija ta še danes združuje tudi podčastnike in druge vojaške osebe, pa ne le rezervne sestave, ampak tudi iz stalne sestave vojske in strokovnjake z obrambnega in drugih ministrstev. Ob dvajsetletnici delovanja ZSČ sta leta 2014 Zveza veteranov vojne za Slovenijo in Zveza policijskih veteranskih društev Sever podali predlog za državno odlikovanje. Predsednik republike je ob dnevu suverenosti, 25. oktobra 2016, Zvezo slovenskih častnikov odlikoval s srebrnim redom za zasluge. V 45 območnih oziroma občinskih združenjih ZSČ in 7 interesnih združenjih je ob 25-letnici več kot 7500 članic in članov. Četrto stoletja že ni več zakonske obveznosti po vključevanju v dejavnosti stanovske organizacije, za dobro polovico članov so upravni organi izdali listine o izbrisu iz vojaških evidenc, pa vendar mnogi vztrajajo. Eni zaradi domoljuba, nekateri zaradi tega, da nastavljajo ogledalo družbi in sedanjim rodovom glede odnosa do obrambnih zadev in struktur, veliko pa je tudi takšnih, ki imajo članstvo v organizaciji v srcu. Čestitke ob 25-letnici zaslužijo prav vsi.

Dr. Alojz Šteiner, predsednik ZSČ